

ІВАНЧЕНКОВА Лариса Володимирівна, д.е.н., проф., професор кафедри фінансів, обліку та аудиту, Одеський національний технологічний університет, <https://orcid.org/0000-0002-8402-4637>
 ОРЕЛ Володимир Миколайович, д.е.н., професор, провідний науковий співробітник відділу економіки, менеджменту та трансферу інновацій в тваринництві, Інститут тваринництва НААН України, <https://orcid.org/0000-0002-1609-1731>
 БІРЧЕНКО Наталія Олександрівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аудиту і оподаткування, Державний біотехнологічний університет, <https://orcid.org/0000-0002-8336-2685>
 СКЛЯР Лариса Борисівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту, Одеський національний технологічний університет, <https://orcid.org/0000-0002-8332-8823>
 ФЕКЛІСТОВ Олександр Андрійович, аспірант, здобувач ступеню доктор філософії, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, <https://orcid.org/0009-0004-1927-2900>

АДАПТАЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Іванченкова Л. В., Орел В. М., Бірченко Н. О., Феєклістов О. А., Скляр Л. Б. Адаптація функціонування бухгалтерського обліку до викликів воєнного стану в Україні.

У статті розглянуто особливості функціонування бухгалтерського обліку в Україні в умовах воєнного стану. Виділено основні проблеми, з якими стикаються підприємства під час ведення обліку. Основну увагу приділено впливу пошкодження, знищення активів підприємств та обмеженого доступу до них на процедури бухгалтерського обліку. Запропоновано внесення змін до плану рахунків за критерієм «місцезнаходження» активів, що забезпечить вищу достовірність фінансової звітності. Обґрунтовано необхідність удосконалення облікової політики підприємств із урахуванням ризиків воєнного часу. Визначено ключові напрями адаптації облікової системи до сучасних викликів, серед яких запровадження електронного документообігу, автоматизація облікових процесів, впровадження хмарних технологій, нарахування резервів, врахування можливості контролю та використання активів. Результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності українських підприємств для формування більш об'єктивних даних та мінімізації впливу викликів воєнного часу.

Ключові слова: бухгалтерський облік, облікова політика, воєнний стан, зменшення корисності, витрати, активи, план рахунків, фінансова звітність, первинні документи.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Початок повномасштабного вторгнення військ РФ на територію України суттєво ускладнив умови діяльності для всіх суб'єктів господарювання. Особливо це вплинуло на підприємства, що опинились в зоні бойових дій або на прифронтових територіях, для яких умови господарської діяльності докорінно змінилися. Основними факторами, що впливають на можливість функціонування підприємств, є масове знищення та пошкодження активів, порушення логістичних ланцюгів, міграція трудових ресурсів, втрата документації та звітності.

Крім того, економічне середовище відчувало значну трансформацію у зв'язку із змінами в правовому режимі. Введення правового режиму воєнного стану на території України, відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022, вплинуло на значну кількість аспектів господарської діяльності. Зазначені зміни зумовили безпрецедентні виклики, зокрема в організації та веденні бухгалтерського обліку. Адаптація правового поля та ризики зовнішнього середовища вимагають негайної адаптації облікової системи до нових викликів та умов діяльності.

Коректне відображення інформації про діяльність та фінансові результати підприємств в умовах нестабільності є критично важливим не лише для внутрішнього управління, але і для забезпечення прозорості та залучення міжнародного фінансування, необхідного для підтримки діяльності. Таким чином, дослідження особливостей та механізмів адаптації бухгалтерського обліку до викликів воєнного стану є актуальною науковою та практичною задачею.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці дослідження впливу воєнного стану на функціонування бухгалтерського обліку, з огляду на її високу актуальність, приділяється значна увага в науковому середовищі. Прокопова О. та Кудлаєва Н. узагальнили вплив воєнного стану на систему бухгалтерського обліку в Україні, а також проаналізували основні зміни у сфері оподаткування, трудових відносин і обліку майна, підкреслюючи потребу подальшого вдосконалення нормативної бази [11]. Узагальнюють зміни в нормативно-правовій базі щодо бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану також Патута М. та Шмацьковська Т. [9], особливо акцентуючи увагу на трудових відносинах та оплаті праці, обліку майна, нарахуванні амортизації, визначенні податкових зобов'язань. Основну увагу зосереджено на питаннях оподаткування

підприємств у період війни. Войтенко А. С., Свічкарь Н. М. [2], Балашов Г. Б., Федорчак О. Є. [1] аналізують зміни переважно щодо питань оподаткування, а саме спрощення системи оподаткування, запровадження податкових пільг, відстрочення сплати податків і подання звітності. Особливості облікових процедур щодо активів підприємств в умовах воєнного стану розкрито в роботах Горай О. С. [3], Колісник О. П., Приходько К. К. [5]. Однак більшість авторів присвячують роботи аналізу основних змін, що відбулися під час воєнного стану, а також аспектам податкового обліку та звітності. Тому в умовах тривалої дії воєнного стану необхідним є подальше проведення досліджень у цьому напрямі з метою розроблення рішень щодо низки проблемних аспектів організації бухгалтерського обліку та адаптації облікових процедур до умов воєнного часу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз особливостей та проблем у веденні бухгалтерського обліку на підприємствах України в умовах воєнного стану, а також систематизація основних рекомендацій щодо адаптації підходів формування облікової політики вітчизняних підприємств до викликів, пов'язаних з воєнними діями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бухгалтерський облік на підприємствах традиційно вважається як основа для формування інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. А в умовах нестабільності зовнішнього середовища, наявності соціально-економічних криз, високих ризиків форс-мажорних ситуацій, що пов'язані з проведенням воєнних дій на території України, значно підвищується потреба в своєчасному, швидкому, комплексному наданні необхідної інформації. Тому в сучасних умовах господарювання українських підприємств бухгалтерський облік набуває особливої функції інструменту забезпечення безперервної діяльності, підтримки інформаційної цілісності підприємства та дієздатності системи менеджменту. Тобто, в умовах воєнного стану бухгалтерський облік стає невід'ємною частиною та інструментом антикризового управління.

В умовах, що характеризуються значною кількістю зовнішніх загроз, ключовими вимогами до системи бухгалтерського обліку є виконання таких умов:

– забезпечення надійності та об'єктивності інформації про активи, капітал та зобов'язання підприємства, що перебувають під його контролем та управлінням, з метою визначення реального фінансового стану бізнесу;

- підвищення адаптивності методів обліку до зовнішніх загроз;
- можливість віддаленої роботи та віддаленого доступу до інформації;
- виконання нормативних вимог контролюючих органів та умов донорських організацій.

Проте забезпечення цих вимог значно ускладнюється через загрози, пов'язані з воєнним станом. Як зазначається Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», підприємство зобов'язане забезпечити достовірність, повноту та своєчасність

облікових даних [4]. Проте в умовах воєнного стану це значно ускладнюється і часом стає неможливим. Втрата активів, руйнування матеріально-технічної бази, міграція працівників, обмеження у доступі до інформації та документів, інші аналогічні виклики створюють значні проблеми ведення обліку. Тому доцільно детальніше розглянути виклики, з якими стикається сучасний бухгалтерський облік в Україні, для подальшого формування пропозицій щодо його адаптації до цих умов. Основні проблеми бухгалтерського обліку під час воєнного стану в Україні систематизовано в таблиці 1.

Таблиця 1

Проблеми бухгалтерського обліку під час воєнного стану в Україні

Група проблем	Сутність проблеми	Вплив на діяльність підприємств
Організаційні	Втрата документального забезпечення, відсутність доступу до баз даних	Необ'єктивні дані обліку, формування недостовірної звітності, помилки в прийнятті рішень, порушення нормативних вимог, штрафи
Етичні	Викривлення даних в умовах обмеженості доступу до інформації	Репутаційні ризики
Методичні	Відсутність конкретизованих підходів до оцінки та відображення втрат, пов'язаних із воєнними діями, окупацією, обмеженням доступу до майна підприємств	Необ'єктивні дані обліку, неправильне визначення фінансового стану, вартості підприємства, неефективна робота антикризових заходів
Кадрові	Дефіцит спеціалістів, викликаний масовою міграцією населення, особливо в прифронтових територіях	Збільшення часу на обробку даних, несвоєчасна підготовка інформації, зростання кількості помилок
Технічні	Відсутність автоматизованих та цифрових систем обліку, резервних копій	Втрата даних, обмежені можливості безперервного ведення обліку
Податкові	Розбіжності в даних та вимогах фінансового та податкового обліку	Помилки, штрафи за порушення заповнення податкової звітності

Однією з найпоширеніших проблем є втрата документації підприємств через бойові дії, окупацію, релокацію потужностей або руйнування офісних приміщень. У зв'язку із втратою первинних документів виникають проблеми із документальним підтвердженням господарських операцій, чим порушується одна із основних вимог до ведення бухгалтерського обліку (п. 1 ст. 9 Закону України [4]). Відсутність первинних документів унеможливило достовірне формування фінансової та податкової звітності підприємства, спричиняє ризики невизнання витрат, активів, результатів діяльності підприємств, тощо.

Крім того, наслідком релокації підприємств, знищення та пошкодження майна, перебоїв з енергопостачанням дуже часто є втрата доступу до даних системи бухгалтерського обліку, що організований за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення. Відсутність резервних копій чи хмарного зберігання облікових даних призводить до їх повної чи часткової втрати за певний період. Це значно впливає на можливість подальшого ведення обліку, формування звітності та на рівень достовірності облікових даних.

У зв'язку з цим до припинення воєнного стану підприємства мають право для цілей ведення податкового обліку та складання звітності керуватися положеннями п. 69.28 підрозділу 10 Перехідних положень Податкового кодексу України» [10]. Підприємствам, що здійснювали діяльність на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих територіях України, дозволяється складати:

1) у разі неможливості доступу до документів через їхнє знаходження на територіях бойових дій або на окупованих територіях слід надіслати повідомлення про неможливість вивезення первинних документів, при цьому зазначивши період, перелік таких документів та обставини, які призвели до цієї ситуації;

2) у разі знищення або пошкодження первинних документів внаслідок бойових дій подається повідомлення про втрату документів із зазначенням обставин їх пошкодження чи знищення.

Такі повідомлення є підставою для відображення витрат і податкового кредиту при визначенні зобов'язань із податку на прибуток та ПДВ. Крім того, у зв'язку з діяльністю підприємства за зазначені періоди буде запроваджено мораторій на проведення податкових перевірок. Однак залишається дискусійним момент щодо перевірки достовірності зазначених обставин у

таких повідомленнях. Крім того, ці положення стосуються можливості уникнення податкових перевірок та штрафних санкцій, проте питання забезпечення достовірності даних, сформованих системою обліку, без належного документального підтвердження залишається невирішеним.

Однією з ключових систематичних процедур бухгалтерського обліку, що дозволяє перевіряти об'єктивність облікових даних, є інвентаризація. Відповідно до п. 7 розділу I Положення № 879 [7], за звичайних умов інвентаризація має проводитися щонайменше раз на рік, перед складанням фінансової звітності. Крім того, встановлено додаткові вимоги щодо проведення інвентаризації в умовах специфічних обставин та при здійсненні окремих операцій у господарській діяльності. Однак під час бойових дій перебування майна підприємств у зонах окупації та обмежений доступ до активів роблять проведення інвентаризації неможливим. Для нормативного регулювання цього питання внесені зміни до п. 8 Положення № 879 [7], що дозволяють відтермінувати проведення інвентаризації до моменту відновлення доступу до активів підприємства, первинних документів та даних бухгалтерського обліку. Однак в таких умовах неможливо здійснювати моніторинг фактичного стану майна, що створює ризик заниження або завищення балансової вартості активів. Таким чином, підприємства України під дією зовнішніх факторів втрачають можливість формувати достовірну фінансову звітність, яка могла б відображати реальний стан бізнесу.

Розглядаючи організаційні проблеми бухгалтерського обліку, слід зазначити, що загрози воєнного часу впливають на можливості реалізації ключових принципів ведення бухгалтерського обліку (ст. 4 Закону [4]). Насамперед порушується фундаментальний принцип безперервності діяльності. Це спостерігається на підприємствах, що припинили свою діяльність через воєнну агресію. Особливо це стосується підприємств, що розташовані у зонах бойових дій або на тимчасово окупованих територіях. Як результат, виникають труднощі з оцінкою активів, капіталу та зобов'язань, формуванням резервів.

Таким чином, в умовах воєнного стану питання відображення активів у бухгалтерському обліку набуває особливої актуальності. Згідно із Законом [4], ресурси підприємства визнаються активами, якщо вони перебувають під його контролем і здатні приносити

майбутні економічні вигоди. Проте в умовах збройної агресії РФ значна частина необоротних активів і запасів українських підприємств опинилася на тимчасово окупованих територіях або в районах ведення бойових дій і фактично не контролюється та не використовується в господарській діяльності. Отже, частина активів українських підприємств не відповідає критеріям визнання. Водночас відсутні підстави і до списання таких активів з балансу, адже підприємство не втрачає юридичного права власності. Таким чином, необоротні активи та запаси, які фактично залишаються недоступними для використання, усе одно мають відображатися у складі активів підприємства.

Важливим аспектом розкриття інформації є значення фактів відсутності доступу до активів. Так як звітність та дані обліку мають відображати реальний стан підприємства, то в умовах воєнних дій та окупації територій країни суттєвим є врахування місцезнаходження підприємства та його майна для встановлення активної його частини, що може використовуватись в господарській діяльності.

З цією метою вважаємо доцільним внести зміни до робочого плану рахунків та додати «Територіальне знаходження» як один з критеріїв аналітичності рахунків. За цією ознакою пропонуємо виділяти такі види субрахунків (де X – номер синтетичного рахунку):

X.1 – активи, що знаходяться на територіях без бойових дій. На таких рахунках мають відображатися ті активи, що знаходяться на підконтрольній території України, на якій не проводяться бойові дії. Таким чином можна виокремити вартість активів, які можна повноцінно використовувати у господарській діяльності, встановлювати їх достовірну оцінку.

X.2 – активи, що знаходяться на територіях можливих бойових дій. На цих рахунках мають відображатися активи, що перебувають під контролем підприємства та використовуються в господарській діяльності, але знаходяться у більш небезпечних регіонах. Інформація має враховуватися менеджментом підприємства для оцінки ризиковості діяльності, розробки рішень

щодо попередження можливих пошкоджень та втрат майна, зміни обсягів виробничих потужностей. Це допоможе спланувати заходи щодо забезпечення довгострокової безперервної діяльності підприємства.

X.3 – активи, що знаходяться на територіях активних бойових дій. На цих рахунках має відображатися інформація щодо активів підприємств, що знаходяться на підконтрольній території України, проте в зоні бойових дій. Тобто це ті активи, до яких обмежений доступ, поточна вартість яких не може бути достовірно оцінена. Це дозволить реально оцінити стан та перспективи бізнесу, спланувати подальші операції, скоригувати стратегію діяльності. Водночас такий підхід дозволить підвищити достовірність подальших процесів підготовки звітності, адже буде зазначатися та частина активів, щодо якої існують ризики необ'єктивної оцінки.

X.4 – активи, що знаходяться на тимчасово окупованих територіях країни. На цих рахунках буде узагальнена інформація щодо активів, які тимчасово не перебувають під контролем підприємства та щодо яких взагалі неможливо провести процедури оцінки та моніторингу.

Такий підхід стосується необоротних активів та запасів підприємства, які перебувають під найвищим впливом воєнних дій. Тому такий підхід до розробки аналітичних рахунків доцільно застосувати щодо наступних рахунків бухгалтерського обліку:

- 10 «Основні засоби»;
- 11 «Інші необоротні матеріальні активи»;
- 15 «Капітальні інвестиції» (рахунки 151 «Капітальне будівництво» та 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»);
- 16 «Довгострокові біологічні активи»;
- 20 «Виробничі запаси»;
- 21 «Поточні біологічні активи»;
- 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»;
- 26 «Готова продукція»;
- 28 «Товари».

У таблиці 2 представлено підхід до кодування аналітичних рахунків для врахування впливу воєнного стану.

Таблиця 2

Фрагмент робочого плану рахунків, розробленого за запропонованим підходом

Субрахунок		Аналітичні рахунки	
Код	Назва	Код	Назва
104	Машини та обладнання	104.1	Машини та обладнання на територіях без бойових дій
		104.2	Машини та обладнання на територіях можливих бойових дій
		104.3	Машини та обладнання на територіях ведення активних бойових дій
		104.4	Машини та обладнання на тимчасово окупованих територіях
201	Сировина й матеріали	201.1	Сировина й матеріали на територіях без бойових дій
		201.2	Сировина й матеріали на територіях можливих бойових дій
		201.3	Сировина й матеріали на територіях ведення активних бойових дій
		201.4	Сировина й матеріали на тимчасово окупованих територіях

При віднесенні активів до кожної із зазначених категорій слід керуватись Переліком територій, на яких ведуться бойові дії або які є тимчасово окупованими [6].

Значені факти відсутності доступу до активів мають бути також відображені у відповідних примітках до фінансової звітності. Це забезпечить вищу прозорість, достовірність та повноту фінансової інформації для подальшого прийняття управлінських рішень та оцінки фінансового стану підприємства у період воєнного стану.

Зміни в економічному та правовому середовищі впливають також і на виконання принципу обачності, який вимагає визнання очікуваних втрат і знецінення активів [4]. Це вимагає визнання збитків від знецінення активів, до яких втрачено доступ, для коректного відображення їх реального фінансового стану, навіть якщо формальне списання неможливе через відсутність документального забезпечення. Таке питання є найбільш актуальним та критичним на сьогодні, адже обсяги пошкоджень підприємств та збитків від воєнної агресії

зростають щодня, однак немає загально визнаної процедури їх оцінки та відображення в обліку.

Не викликає сумнівів, що зруйновані або втрачені активи потребують застосування процедур списання. Однак виникають труднощі у забезпеченні підстав та об'єктивної оцінки таких втрат, особливо це стосується необоротних та оборотних матеріальних активів. При частковому пошкодженні майна не завжди можна здійснити оцінку втрат, отримати експертні висновки або акт комісії через безпекову ситуацію. Ще складнішою є ситуація з підприємствами, що повністю чи частково перебувають на окупованій території. У зв'язку з відсутністю доступу до них неможливо дістати дані про стан активів підприємств.

Водночас, згідно з НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів» [8], на підприємства покладено обов'язок оцінити вплив змін у правовому, економічному та виробничому середовищах на корисність активів. При цьому необхідно визначити можливість отримання економічних вигід та визнати втрати від

зменшення корисності активів, до яких відсутній фізичний доступ. Рішення про списання або подальшу експлуатацію може бути прийняте лише після відновлення доступу до майна, моніторингу його стану, проведення інвентаризації.

Також, НП(С)БО 28 не містить спеціальних положень щодо таких процедур в умовах воєнних дій, особливо при відсутності доступу до активів. Тому підприємства переважно застосовують суб'єктивні оцінки. Для вирішення цього питання потрібна розробка методичних підходів щодо відображення в обліку та звітності змін в активах, що спричинені військовим станом.

Організаційною проблемою, що додатково ускладнює процедури бухгалтерського обліку, є дефіцит кадрів. Крім того, значна кількість бухгалтерів працює віддалено, що створює загрози несанкціонованого доступу до фінансової інформації та кібербезпеки облікових систем.

Тому критичним питанням можливості продовження ведення бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану є розвиток автоматизації обліку та його ведення у віддаленому режимі. Впровадження хмарних платформ (BAS, М.Е.Дос, Облік SAAS, Дебет Плюс та інші) дозволить не лише автоматизувати та пришвидшити ведення обліку, а також, що більш важливо в умовах воєнного стану, забезпечити безперервність обліку під час міграції персоналу. Крім того, збереження облікових даних на хмарних сервісах попередить ризики втрати інформації та забезпечить постійний доступ до документів та даних. При цьому слід приділяти увагу періодичному резервному копіюванню даних та розвитку електронного документообігу.

Проте ризики кібератак також вимагають дублювати резервні копії даних на зовнішні носії для мінімізації ризиків втрати.

Таким чином, під час воєнного стану підприємствам рекомендовано внести зміни до облікової політики

для її адаптації до сучасних викликів. Основними аспектами, що мають бути зазначені в обліковій політиці, є:

- визначення програмних продуктів та хмарних сервісів для автоматизації обліку та зберігання даних;
- періодичність створення резервних копій;
- порядок електронного документообігу;
- внесення змін до робочого плану рахунків (включення аналітичності щодо місцезнаходження активів);
- порядок нарахування резервів під знецінення активів;
- порядок процедур визнання втрати корисності активів в результаті воєнних дій;
- порядок процедур списання активів в результаті воєнних дій;
- визначення правил інвентаризації;
- можливості застосування спрощених методів нарахування амортизації та оцінки запасів для спрощення процедур обліку;
- регламентація змін до первинних документів та звітності для відображення результатів впливу воєнного стану;
- процедури внутрішнього аудиту відображення змін в активах, що пов'язані з воєнним станом, перевірка резервних копій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, виклики воєнного стану вимагають від підприємств внесення змін до облікової політики з метою забезпечення достовірності, повноти облікових даних та формування об'єктивної фінансової звітності. Це є критичним для прийняття управлінських рішень та оцінки фінансового стану підприємства у період воєнного стану.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методичних підходів до відображення в обліку та звітності впливу воєнної агресії, зокрема щодо порядку оцінки та відображення зменшення корисності активів і втрат, спричинених бойовими діями.

Література.

1. **Балашов Г.Б., Федорчук О.Є.** Принципи обліку та оподаткування в умовах військового стану. *Економіка: реалії часу*. 2024. № 1 (71). С. 96-103.
2. **Войтенко А.С., Свічкач Н.М.** Особливості ведення обліку та складання бізнес-звітності в умовах воєнного стану. *Управління змінами та інновації*. 2023. № 5. С. 48-53.
3. **Горай О.С.** Бухгалтерський облік зобов'язань та активів, що втрачено або пошкоджено в результаті бойових дій та окупації державних територій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 69-77.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
5. **Колісник О.П., Приходько К.К.** Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. №7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-09-03>.
6. Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: Наказ Міністерства розвитку громад та територій України № 376 від 28.02.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0380-25#Text>.
7. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text>.
9. **Патунта М., Шматковська Т.** Особливості бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану в Україні. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 4 (77). С. 53-63.
10. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n8462>
11. **Прокопова О.М., Кудлаєва Н.В.** Бухгалтерський облік в умовах воєнного стану: ключові характеристики та проблемні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 9-10. С. 38-43.

References.

1. **Balashov, H.B., Fedorchak, O.Ye.** (2024). «The principles of formation and adaptation are in the minds of the military camp». *Ekonomika: realii chasu*. № 1 (71). pp. 96-103.
2. **Vojtenko, A.S., Svichkar, N.M.** (2023). «The peculiarities of the current image and the current state of business in the minds of the military camp». *Upravlinnia zminamy ta innovatsii*. № 5. pp. 48-53.
3. **Horaj, O.S.** (2018). «The accounting aspect is related to assets that were spent or damaged as a result of military operations and occupation of sovereign territories». *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 2. pp. 69-77.
4. Pro bukhhalters'kyj oblik ta finansovu zvitnist' v Ukraini: Zakon Ukrainy. (1999). [About the accounting structure and financial status in Ukraine: Law of Ukraine]. № 996-XIV dated July 16, 1999. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
5. **Kolisnyk, O.P., Prykhod'ko, K.K.** (2023). «The appearance and control of the main features in the minds of the military camp». *Problemy suchasnykh transformatsij. Seriya: ekonomika ta upravlinnia*. №7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-09-03>.
6. Pro zatverdzhennia Pereliku terytorij, na iakykh vedut'sia (velysia) bojovi dii abo tymchasovo okupovanykh Rosijs'koiu Federatsiiei: Nakaz Ministerstva rozvytku hromad ta terytorij Ukrainy. (2025). [About the consolidation by Perelik of the territories in which military operations are being carried out or currently occupied by the Russian Federation: Order of the Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine]. № 376 dated February 28, 2025. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0380-25#Text>.
7. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro inventaryzatsiiu aktyviv ta zobov'iazan': Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy. (2014). [About the approval of the Regulations on the inventory of assets and the requirement: Order of the Ministry of Finance of Ukraine]. № 879 dated

02 September 2014. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.

8. Natsional'ne polozhennia (standart) bukhalters'koho obliku 28 «Zmenschennia korysnosti aktyviv». [National accounting regulations (standard) 28 "Changes in the value of assets"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text>.

9. Patuta, M., Shmatkova, T. (2022). «Peculiarities of accounting in the minds of the military camp in Ukraine». *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*. № 4 (77). pp. 53-63.

10. Podatkovyj kodeks Ukrainy. [Tax Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n8462>

11. Prokopova, O.M., Kudlaieva, N.V. (2022). «Accounting in the minds of the military: key characteristics and problematic aspects». *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 9-10. pp. 38-43.

Abstract.

Ivanchenkova L., Orel V., Birchenko N., Skliar L., Feklistov O. Adaptation of accounting operations to the challenges of martial law in Ukraine.

The article examines the features of accounting in Ukraine under martial law. The main challenges enterprises face in maintaining accounting records are analyzed. It has been determined that the accounting process is significantly affected by asset destruction and damage, document loss, staff rotation, interruptions to accounting systems, and the inability to access data promptly. Attention is paid to the issues of accounting for assets that enterprises have lost access to due to hostility or the occupation of territories. It is noted that there are significant difficulties in verifying the reliability of accounting data, which affects the accuracy of assessing enterprises' financial positions. An addition to the working chart of accounts is proposed: the analytical feature "location of assets". This allows for the differentiation of assets by risk level, from those in safe territories to those in zones of active hostilities or occupied territories. Corresponding clarifications should also be included in the notes to the financial statements. This approach will increase the objective of financial reporting and improve the information support for management decisions. The importance of digitalizing accounting processes, introducing electronic document management, and leveraging automated and cloud technologies to ensure data storage, remote access, and the continuity of accounting activities under wartime conditions is emphasized. Recommendations are proposed to amend elements of enterprises' accounting policies to adapt them to the conditions of martial law. The key recommendations include defining procedures for assessing asset impairment, establishing accruals for reserves, determining inventory periods, implementing electronic document management, creating backup copies of accounting data, and implementing an internal audit to ensure the reliability of information. These recommendations are essential for ensuring the accuracy of accounting information, maintaining enterprise information security, improving the reliability of financial statements, and laying the foundations for anti-crisis management during martial law.

Keywords: accounting, accounting policy, martial law, impairment, expenses, assets, chart of accounts, financial statements, primary documents.

Стаття надійшла до редакції / Received 20.10.2025

Прийнята до друку / Accepted 02.11.2025

Бібліографічний опис статті:

Ivanchenkova L.V., Orel V.M., Birchenko N.O., Feklistov O.A., Skliar L.B. Адаптація функціонування бухгалтерського обліку до викликів воєнного стану в Україні. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2025. № 6. С. 107-111.

Ivanchenkova L., Orel V., Birchenko N., Skliar L., Feklistov O. Adaptation of accounting operations to the challenges of martial law in Ukraine. Actual problems of innovative economy and law. 2025. No. 6, pp. 107-111.

